

IBBY NOVICE

Veronika Rot Gabrovec

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

35. MEDNARODNI KONGRES ZVEZE IBBY

(Auckland, Nova Zelandija, 18.–21. avgust 2016)

<http://www.ibbycongress2016.org>

Kiviji, kongres in književnost

Novozelandski Severni otok je avgusta letos gostil petintrideseti mednarodni kongres zveze IBBY. Ljubitelji mladinske književnosti z vsega sveta, učitelji, raziskovalci, knjižničarji in, kajpada, ustvarjalci so se zbrali v Aucklandu in se štiri dni družili ob literaturi v *svetu mnogoterih pismenosti*.

»*Haere Mai, Welcome*«, to je pozdrav, ki se je ponovil vsak dan in to tako rekoč pri vsakem plenarnem nastopu. Ob pogovorih o literaturi, predstavitvah avtorjev in besedil, poglobljenih razmišljanjih o tem, kaj in kako beremo danes, ob razstavah in podelitvah nagrad, ob vsem bogatem programu smo spoznavali tudi novozelandski vsakdan, njihovo preteklost in tisto, česar si želijo v prihodnosti.

(foto: Veronika Rot Gabrovec)

Kiviji, kakor tudi sami sebe pogosto imenujejo Novozelanci, so želeli, da mednarodni obiskovalci njihovo deželo v štirih dneh kongresa spoznajo kar najbolje. Del otvoritve je bil *powhiri*, tradicionalni maorski pozdravni obred, na zaključni prireditvi so nam otroški in mladinski zbori zapeli v angleščini in maorščini.

Uvodno spoznavanje dežele dolgega belega oblaka pa se je bilo začelo že precej pred prihodom v Auckland – domiselno zaokrožena likovna podoba, ki jo je za kongres ustvaril novozelandski ilustrator Ben Galbraith, nas je z dečkom in deklico popeljala med knjižne platnice v svet srebrne praproti, božičnega drevesa *pohutukawa* in *tī kōuke*, ki mu v angleščini pravijo kar *cabbage tree*, zeljno drevo; v tem svetu se po morju popeljemo z jadnico s pisanim jadrom ali pa v waki z Maori. Družbo nam delajo avtohtona sova *ruru*, krepki novozelandski golob *kererū* in pa *moa*, orjaška ptica, ki jo v običajnem vsakdanu žal lahko srečamo zgolj ulito v bron ali v literaturi. Galbraithove ilustracije krasijo kongresno spletno stran, kongresni zbornik povzetkov, bile so uporabljene kot scena na odru – pravzaprav so služile kot ozadje celotnemu dogajanju. Komplet knjižnih kazalk z omenjenimi motivi smo kot drobno, a dragoceno darilo prejeli tudi udeleženci, ki smo na kongresu sodelovali z referatom – spomin, ki bo spremljal naša branja v prihodnosti.

Različni jeziki, različni formati, različni mediji, različne pismenosti, različni glasovi, različne podobe, vse to mlade bralce pritegne v čudoviti svet zgodb, tako so v programski knjižici zapisali organizatorji. Osrednje teme kongresa so se zrcalile v prav vsakem izmed nastopov plenarnih govorcev in aktivno sodelujočih udeležencev z vsega sveta.

Joy Cowley, ena najbolj priljubljenih novozelandskih pisateljic za otroke, je v svojem otvoritvenem govoru povedala, kako v času njenega otroštva njena rodna

dežela in okolje, v katerem je odrasčala, nikoli nista nastopala v besedilih, ki jih je prebirala. Besedila so novozelandskim otrokom praviloma slikala britansko okolje, torej svet z druge strani zemeljske oble. Nova Zelandija je v besedila našla pot šele v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja.

Kate de Goldi, karizmatična pisateljica, ki je znana tako po kratkih zgodbah kot po žurnalističnih prispevkih in kritičnem pisanju, je udeležencem konference na začetku jasno povedala, kaj pričakuje od besedil in pisateljev: da odpirajo okna v nove realnosti, da odbralca zahtevajo kompleksno razmišljanje in večkratno branje. Dobra literatura nima oznake, kakšne starosti mora biti bralec, poleg tega nikakor ni potrebno, da bi besedila razumeli kar takoj, pravi de Goldi.

Witi Ihimaera, prvi objavljeni maorski pisatelj in avtor znamenitega *Jez-deca kitov*, je zbranim udeležencem še nekoliko drugače povedal, zakaj smo se enostavno morali srečati ob mladinski književnosti: če bomo prenehali pripovedovati svoje lastne zgodbe, če bomo obstali brez otroške književnosti, potem se bodo končale naše sanje, pred nami pa ne bo nobene prihodnosti. Iz zastavljene izhodišča lahko zakoračimo tudi še nekoliko drugače: kakšne zgodbe naj pišemo za otroka, čigar domača vas bo čez dve leti morda poplavljena, se je vprašal. Odgovor, ki nam ga je dal Ihimaera, je nedvoumen: otrokom moramo pripovedovati zgodbe, ki potrjujejo življenje in govorijo o lepota sveta.

Česa takega, kot je *otroška* knjiga, pač ni ... Strokovnjaka za mladinsko književnost, avtorja številnih literarnih kritik, spremnih besed, urednika in kolumnista, Američan **Leonard Marcus** in Britanka **Julia Eccleshare**, sta se spraševala, če besede avtorice knjig o Mary Poppins, Pamele L. Travers, držijo. Spregovorila sta o osrednji pripovedni točki,

ki je za vsakega avtorja unikatna, o tem, da imajo ob prehodu v svet anglosaške književnosti besedila v prevodu pogosto težave, in o tem, da je treba sprejeti dejstvo, da enostavno ni mogoče napisati dveh ali več vrhunskih knjig na leto. Kot zgled za slednje je bila omenjena sicer zelo priljubljena in izredno produktivna Britanka Jacqueline Wilson. Marcus je obenem ugotavljal tudi, da nekateri avtorji pišejo predvsem zato, da jim ni treba z ljudmi govoriti. To nedvomno ne drži za **Meshacka Ashareja**, mednarodno (pri)znanega avtorja iz Gane, ki je v svojem plenarnem nastopu poudaril, da nikoli ne piše za otroke z namenom, da bi jih preprosto zabaval, pač pa zato, da ustvari podobo afriškega otroka za vse otroke sveta. Literatura ne more biti drugačna kot avtohtona, je dejal, vedno je globoko ukoreninjena v kulturi. Včasih ob prestopanju jezikovnih in državnih meja postane globalna; spraševal pa se je, če včasih vendarle tudi globalno ne postaja lokalno oz. avtohtono, in kot zgled navedel izdelke zabavne industrije Walta Disneyja.

O ustvarjanju večdimenzionalnega sveta, v katerega skozi televizijski ekran stopajo otroci, sta spregovorila soustanovitelja Pukeko Pictures, novozelandskega studia za animacijo, sir **Richard Taylor** in **Martin Baynton**. Z najpomembnejšimi nagradami ovenčana avtorja sta nas spomnila na pomen novih tehnologij in na vlogo, ki jo le-te igrajo pri promociji literature in širjenju dobrih pripovedi. Prisluhnili smo tudi zelo osebnim zgodbam, navihanim, pa tudi takim s političnim sporočilom in takim, ki so pripovedovale o tem, česa si avtorji želijo v prihodnosti. **Leigh Hobbs**, trenutni avstralski otroški lavreat, je v živahnem in duhovitem slogu razložil, da ilustrira še najraje svoje lastne knjige, ker je enostavno sit avtorjev, ki mu vsiljujejo svoje zamisli. Zaupal pa nam je tudi, kakšno mnenje je o njegovih literarnih osebah,

Starem Tomu in Grozni Harriet, imela njegova mati. (Ne prav dobrega, baje.)

Markus Zusak, ki je v Auckland prišel iz sosednje Avstralije, se je v svojem nastopu najprej vrnil v čas svojega otroštva in v hišo svojih staršev. Povedal nam je, kako so njegovi starši prav zato, ker sami ob prihodu v Avstralijo niso dobro govorili angleško, želeli, da bi njihovi otroci bili zares večji komunikacije – zato je odraščal obkrožen s knjigami. Sedaj, ko je sam oče, Zusak trdno verjame, da morajo otroci slišati zgodbe svojih staršev, pa tudi, da ni ravno nujno prebirati na kupe različnih knjig, je pa potrebno brati obsesivno.

Nadia Wheatley, večkrat nagrajena avstralska pisateljica, ki se še posebej poglobljeno ukvarja z zgodovinskimi temami, je umestila svoje delo v postkolonialno obdobje, primerjala je odnos do zgodb tradicionalnih prebivalcev v Avstraliji in na Novi Zelandiji, spregovorila je o varuhih oz. skrbnikih aboriginskih zgodb, o spoštovanju tradicije in o svojem sodelovanju z aboriginskimi skupnostmi. Primerjala je dva koncepta poučevanja, preizkušena v eni izmed skupnosti v puščavskem rdečem centru: beli koncept z učiteljem, ki skupino predvsem nadzoruje, in pa aboriginski pristop, kjer je učitelj del skupine, ji pomaga in z njo sodeluje. Pravo učenje, je dejala, je posledica drugega pristopa.

Gavin Bishop je v svojih srečanjih z udeleženci spregovoril o svojem poreklu (ima maorske in bele prednike), predstavil pa nam je tudi svojega medvedka – slednji ni več najmlajši, še vedno pa svojemu človeškemu prijatelju zvesto služi kot navdih za zgodbe.

Že omenjeni Leonard Marcus je vodil tudi okroglo mizo, za katero je posadil zveneča imena z različnih koncev sveta. O svojih ilustracijah so razmišljali **Roger Mello** iz Brazilije, aboriginska ilustratorka in avtorica **Bronwyn Bancroft** ter domačin **Zak Waipara**, ilustrator,

predavatelj animacije, dizajner. Mello je spregovoril o tem, kako mu je likovno opremljanje lastne knjige oz. izdelovanje lutk za ilustracijo jasno povedalo, kje se mora vrniti k besedilu in se ga lotiti drugače. Bronwyn Bancroft v svojem delu, še zlasti v likovnih stvaritvah, ki jih razstavlja na javnih mestih, govori o identiteti, o zgodbah, ki so pomembne njeni skupnosti in ki jih njena skupnost varuje. Waipara pa je s svojim prispevkom opozoril na prenašanje tradicije iz roda v rod: v uvodu je spregovoril o delu svojega očeta, potem pa po predstavitvi lastnega dela pokazal še izdelek naslednje generacije, risbo svoje hčere. Tako kot zgodbe se tudi darovi prenašajo iz roda v rod.

Predstavitve udeležencev so potekale v šestih vzporednih sekcijah. Večinoma se je bilo zelo težko odločiti, v katero dvorano bi bilo pametno iti. Včasih so me vodila povsem osebna zanimanja, včasih imena, ki sem jih poznala, včasih naključje. Izmed številnih možnosti, ki so bile ponujene udeležencem, bi rada posebej izpostavila nekaj tistih, ki so se me iz različnih razlogov še posebej dotaknile. Robin Wright je spregovorila o postkolonialnih avstralskih slikanicah, Julia Lin je opozorila na neprepoznavnost oz. neprisotnost nekaterih etničnih skupnosti v sodobni avstralski književnosti za otroke, obenem pa s pregledom nekaterih objav pokazala, da praktično ni objavljenih zgodb prve generacije migrantov. Kasey Garrison je v svoji predstavitvi popularnih avstralskih besedil za mlade ocenila, da je pri marsikaterem delu občutljiva oz. tabu tema vključena zgolj zato, da je formalno zadoščeno nepisanemu pravilu in da je pač omenjena – nikakor pa ni obdelana tako, kot bi si bralci želeli. Novozelandska Catherine Mayo je pripovedovala o srednješolcu, Maoru, ki ga je navdušila *Iliada* – v antičnem epu je prepoznal zgodbe, ki živijo tudi v njegovi skupnosti. Jon Ostensen je raziskoval nove pripovedne pokrajine, ki

jih pred mlade razgrinjajo video igrice. Prepričan, da so igralci iger tudi aktivni pri procesih pripovedovanja zgodb, nam je na osnovi analiz nekaterih iger dokazoval, da igre ne nudijo le igralske izkušnje, pač pa jih je potrebno v širšem kontekstu brati kot besedila. Zanimiva je bila tudi predstavitev Bettie Parsons Barger in Ann Neely, ki sta poskusno vpeljali e-knjige v razred osem- in devetletnikov. Natančnejša študija je pokazala, da ni mogoče utemeljeno trditi, da je učencem uporaba e-besedil in digitalnega medija dejansko pomagala pri razumevanju snovi, pa čeprav so otroci sami prepričani, da je temu tako.

Veliko je bilo prispevkov in izbira je bila pisana. Pri pisanju poročila se mi je gotovo izmuznilo nekaj imen – pa saj jih je bilo preveč za eno poročilo ... Tisto, kar je avtorico teh vrstic v dneh kongresnega dogajanja še posebej razveseljevalo, je bilo vsebinsko bogato, a zelo sproščeno druženje s kolegi z vsega sveta. Ob mesni piti si o knjigah poklepetal z učitelji iz Belgije ali s knjižničarji iz pribaltskih obal, ob kavi si z

Jata pingvinov pred kongresnim centrom
(foto: Veronika Rot Gabrovec)

avstralsko avtorico mimogrede izmenjal elektronski naslov ali pa pred večerno prireditvijo s hrvaško kolegico razmišljal o njeni imenitni novi knjigi o dvojnem pripovedovalcu v slikanicah. Lahko pa si v dvorani šele po daljšem klepetu s prijazno gospo na sosednjem sedežu ugotovil, da o literaturi razpravljaš z nosilko častnega naslova 'Dame' in z eno najbolj znanih novozelandskih pisateljic za otroke, Lynley Dodd (ki si jo le nekaj minut pred tem temeljito izprašal, zakaj neki je novozelandski pisatelji očitno ne zanimajo preveč in zakaj se vendar ni udeležila zgodnjega *Zajtrka* z njimi).

Skratka, mednarodni kongres IBBY 2016 v Aucklandu je bil nedvomno izvrstno organiziran kongres, na katerem se je slišalo veliko različnih glasov, ki so nas vodili iz enega kulturnega okolja v drugega – ali pa po nekakšnem medprostoru, kjer so se svetovi prepletali, se spajali in tudi razdvajali. Razstave kvalitetnih knjig z vsega sveta (med njimi so bile tudi slovenske), delo Andersenovih nagrajencev 2016 **Cao Wenxuan** in **Rotraut Susanne Berner** (slednje v Aucklandu sicer ni bilo), plakati s predstavitvijo novozelandskih ilustratorjev in njihovih ilustracij, srečanja z avtorji, knjižni kviz, prispevki zavidljive aka-

Dame Lynley Dodd (foto: Veronika Rot Gabrovec)

demske ravni in osebne zgodbe, ki so se nas dotaknile, slikanice, romani za mladostnike in besedila, ki se ponujajo vsem družinskim članom, vsi so pričevali o istem: da tiste košare z znanjem, ki so bile po maorski legendi ljudem predane z neba, prav s pomočjo mladinske književnosti še vedno zelo dejavno krožijo med nami

Božena Kolman Finžgar

Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica

LITERATURA V SVETU RAZLIČNIH PISMENOSTI (Literature in a Multi-Literate World)

Ogled knjižnic (Library Tour)

Dan pred začetkom konferenca je bil namenjen obiskom knjižnic. Na ogled smo se podali z dvema avtobusoma, saj je bilo zanimanje veliko. Ogledali smo si pet knjižnic: nacionalno, splošno in tri

šolske knjižnice. Vse knjižnice se nahajajo v Aucklandu. Mesto ima 1,3 milijona prebivalcev, zaradi nizke gradnje (stanovanjske hiše so večinoma pritlične, stolpnice in večnadstropne zgradbe pa so le v centru mesta) se mesto razprostira daleč naokoli (na 559 km²). Že na začetku so